

מדות והליכות בראי הפרשה

מדות טיש

נושא השבוע: תמים תהיה

מבית
שבת טישפרשת
שמיני

משבח

מאמר פתיחה

מדגיש מהות המדה

נצטוונו בתורה: "תמים תהיה עם ה' אלקיך". הרמב"ם כולל מוצה זו כפאהרה כוללת של מצוות התורה, אולם הרמב"ם מונה אותה בין תרי"ג המצוות, ומבארה: "להיות תמים עם ה' יתברך, שניחד לבנו אליו יתברך, ולהאמין בו באמת, שכל הדברים הנעשים בעולם מאתו יתברך. ולא נחקר אחר אלו הוברי שמים וכשוף לידע מהם עתידות ושאד דברים". על טעם המצוה, כותב הרמב"ם: "שניחד לבנו אליו לבדו, ונאמין שהוא לבד עושה כל והוא הידע אמתת כל עתיד, וממנו לבדו נדרש העתידות... כי תמים הוא השלם בדבר, שאין בו שום מום ושום חסרון, וזו מצוה עשה". התמימות היא מעלה גדולה, שכן נח השתבח בהיותו "איש צדיק תמים", והיא כוללת את השלמות, שהאדם עושה את כל המצוות בשלמות הראויה, וגם בטול עצמי לפני הקב"ה מתוך תמימות לב ונענוה. ועקר התמימות היא האמונה הפשוטה בהנהגת הבורא ובטול כל החשבונות והספקות, מתוך בשחון מחלט בה'. הבאור האמתי של 'תמים' הוא אדם ישר ונאמן, שעובד את קונו בטהר וזך, שלם שאין בו פגם, כמו קרן שאין בו מום. בטעות נראה, כי התמים הוא פתי המאמין לכל דבר, ואפשר לרמותו בנקל, ולאמתו של דבר התמים הוא חכם מפלג, כפי שרבי נפתלי מרופשיץ היה אומר, שלקחים 'תמים תהיה עם ה' אלקיך' צריך להיות חכם גדול. וכן אמר ה"חפץ חיים" שרק בעניני עבודת ה' צריך להיות תמים המקבל כל דבר באהבה, אבל בעניני ממונות ובמשא ומתן עם הבריות, צריך להתנהג בפקחות לצד ישר ונאמנות.

אחרי כל החכמות, צריך להשליך את כל החכמות ולעבד את ה' בתמימות, בפשיטות גמורה בלי שום חכמות. וזו היא החכמה הגדולה שבכל החכמות, לבלי להיות חכם כלל.

(ליקוטי מוהר"ן)

על הפסוק שבפרשתנו: "תמים תהיה עם ה' אלקיך", כותב רש"י הקדוש: "התהלך עמו בתמימות ותצפה לו, ולא תחקר אחר העתידות, אלא כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו". דברי רש"י אלו, הם אבני יסוד בדרך של כל בן ישראל, ובדורות העבר היו המלמדים משרישים את דבריו בלבבות התלמידים ומרגילים אותם לשננם בעלפה, לכל מושוו מהם כל חיים. כן מספר על רבי יעקב יוסף טורסקי מסקוירא, שהראה פעם את דברי רש"י הללו לאחד ממקורביו, ואמר: "ראה נא, שרש"י האריך פאן שלא בדרך וכל את לשונו, כדי לרמוז ולהדגיש על חשיבות מידת התמימות". רש"י מפרש פאן את שני חלקי הפסוק, "תמים תהיה" להתנהג בתמימות ולא לחקור אחר העתידות, "עם ה' אלקיך" - שהמתנהג בתמימות, זוכה להיות בחלקו של הקב"ה והוא ממליך אותו עליו, ואז הוא זוכה שהוא מגן עליו בכל אשר הוא פונה. אף אמרו צדיקים, שרק בעניני שמים צריך האדם להתנהג בתמימות ולא לחקור אחר העתידות, אלא יש להתחזק באמונה בה' ולבטח בו בכל עת, אף בענינים שבין אדם לחברו ובפעולות הנוגעות לפרנסתו וגופו, אין לו לאדם להתנהג בתמימות כדי שלא ירמוהו הרפאים, וצריך להתנהג עמם במידת כבדהו וחשדהו, ולכן נאמר פאן "עם ה' אלקיך", שרק בענינים שבין אדם למקום צריך להיות תמים.

המלבי"ם, שנודע בבקיאואו בלשון הקדש ומכמניה, מבדיל בין 'תמים' ל'ישר' ומבאר: "תמים שאין לבו חלוק, פלומר אם תהיה תמים עם ה', ולא תפנה מעמו לבקש לדעת עתידות על ידי מעוננים, ואף לא על ידי אפן המותר, כי תסמוך על ה' כי הוא יכין העתידות עליך לטוב, אז חלקך עם ההשגחה הפרטית ואין צורך לך לחקור על העתיד לבוא. כי כל זה יכין ה' לטובתך, מצד שהוא אלקיך ומאמתו מצד גבר פוננו ואדם מה יבין דרכו". צדיקים היו מפרשים את לשון הכתוב "עם ה' אלקיך", שמזכרים פאן שני שמוותיו של הקב"ה, שם הנו"ה של מידת הרחמים, ושם אלקים של מידת הדין, כדי ללמד שצריך אדם להיות תמים עם בוראו ולא להרהר אחר מדותיו בכל מדה ומדה, גם כאשר הוא נוהג במידת הרחמים וגם כשנוהג במידת הדין. רבי פינחס מקורין היה אומר, שבשני מקומות בלבד נצטוונו לקימה "עם ה' אלקיך", במצות "תמים תהיה עם ה' אלקיך", ובמצות הענוה "והצנע לכת עם אלקיך", מפני ששתי מדות אלו יכול האדם בנקל לרמות את האחרים ולסמא את עיניהם, שכן יכול הוא להתחכם ולהעמיד פנים של איש תמים, בה פשעה שלבו מלא מרמה ותחבולות רשע, וכן יכול להתנהג בענוה מציפת מתוך רצון פנימי להתגאות. ולכן נאמר בשתיקה "עם ה' אלקיך", כי רק הקב"ה שהוא בוחן כליות ולב, יודע אם התמימות והענוה אמיתיות הן. ה"אמרי חיים" היה מפרש את הפסוק: "אם עולה קרבנו מן התפוק, זכר תמים יקריבנו" כן: אם ירצה האיש שעבודתו לבורא יתברך תהיה מן המעלה ומן המבחר, העצה לכן היא ש'מן הבקר', מיד עם קומו בהתעוררו משנתו, יזכר תמים יקריבנו - יזכר מיד את הפסוק "תמים תהיה עם ה' אלקיך"...

מנהג היה בקהילות היהודיות באוקראינה, שבסעדת שבת קדש של שחרית, היו אוכלים בתחלתה מאכל בצלים וצנון מתבלים בשמן שטעמו מריר, אחר כך אכלו פבד חתוך עם ביצים, ולבסוף מין מאכל העשוי מפרק בשר בחמין שטעמו חמצמן. היה 'הסבא' משפולי רגיל לומר, כי שלשת הפאכלים הללו מרמזים ליהודי כיצד להתנהג. 'בעט ערלאך' - התפלל בתמימות, על שם הבצלים המרירים (מריר ביידיש: ביטערלאך), 'לעב עהרלאך' - התנהג בחיפה בתמימות, על שם הפבד (פבדים קטנים ביידיש: לעבערלאך), ולבסוף 'זיי עהרלאך' - תמים תהיה עם ה' אלקיך, על שם מרק הבשר החמוץ, (חמצמן ביידיש זיי ערלאך)...

נמשל

למה הדבר דומה

ולפליאתו שוב השכן לאחר ימים מספר כשבִּידו הפסא הגדול אותו השאיל לו, ובִּידו השנייה פסא נוסף, קטן ונמוך, אך דומה להפליא לפסא הגדול. "מה זה?" תהה פִּיטל בקול, ושוב ספר השכן לפליאתו, כי בארץ פלא ילד הפסא הגדול פסא נוסף באישון ליל, והרי הוא לפִּיטל. משה פִּיטל בכתפיו, ובלבו רחם על שכנו המסכן, שדעתו התבלעה עליו עד כדי כֹּה, אך לא אמר מילה.

לא פלא אפוא, שלאחר כמה ימים, כאשר השכן הגיע שוב אל פִּיטל, והפעם בקש לשאל את זוג פמוטות הפספ שלו, בהם מדליקה רעיתו את גרות השבת, הסכים פִּיטל בחפץ לב. "אורחים נכבדים באים לבקרני", אמר השכן, מתאפק בכח לבל יפרץ בכח אל מול שכנו התם, "וכדי לכבד את האורחים, מבקש אני להשתמש בפמוטות הפספ שלכם". בזריזות רבה, אץ פִּיטל להוציא את הפמוטות מהארון, כשתקנה כמוסה עולה על לבו, שפא גם הפעם יתרחש הנס הפלאי, והוא יתעשר בזוג נוסף של פמוטות קטנים. עבר יום, עברו ימים, ופִּיטל רואה לחרדתו כי השכן אינו מגיע להשיב לו את הפמוטות היקרים. השבוע הלך וחלף, והשבת הלכה והתקרבה. לא נותרה בידו של פִּיטל הבררה, ובקצר רוח פנה אל שכנו ודרש לקבל בחזרה את הפמוטות. "צר לי לבשר לך את הבשורה האימה", אמר השכן, כשעל פניו נסוגה ארשת מזיפת של עצבות ואבל, "אבל הפמוטות היקרים שלך, מתו, למרבה הצער, ואין לי אפוא מה להשיב לך". זעם וחרון הציפו את פניו של פִּיטל, והוא החל לזעק חמס: "וכי פתי ובער אני שאתה חומד עמי לצון? מי שמע על פמוטות שמוסגלים למוות? האם נשמה וגוף להם כמו לאדם שיסודו מעפר וסופו לעפר?" ארשת העצבות נעלמה בודגע מעל פניו של השכן הערמומי, ותחתיה הופיעה ארשת רשע ומרמה. "מדוע נזפרת לשאל זאת רק עכשו? הרי כשספרתי לך שהקערה ילדה קערה נוספת, לא צעקת עלי שהדבר בלתי אפשרי, אם כן מדוע עכשו אתה זועק חמס ותובע ממני את הפמוטות ש'מתו'?" "אם מקערה ומפסא יכולים לצאת כלים נוספים, אזי פמוטים יכולים גם למוות", אמר השכן והותיר את פִּיטל המסכן המום ופועור פה.

הנמשל

במשל נפלא זה, משתמש המגיד מדבנא כדי להמשיך לאדם כמה ערום הוא היצר הרע, המנסה כל־היעת להכשיל את האדם ולהפילו בפח יוקשים. לעתים, כאשר באה מצוה לידיו של האדם, מפתהו היצר לעשותה מעבר למדתה ומסיתהו להפריז בה יותר מהראוי, כאותו שכן רמאי שבִּידה דברים על־הקערות והפסא שילדו כלים נוספים. אך לאחר מכן, כאשר באה מצוה חשובה לידיו של האדם, מחלישו היצר ונוסף בו עיפות, עד שהוא מפסיד כליל את המצוה, כאותם פמוטים ש'מתו'. והעצה לך: לקיים "תמים תהיה עם ה' אלקיך", לא לחקור מאומה, אלא לעבד את ה' באמת ובתמים, ולקיים את כל־דבריו בלי חשבונות, ומבלי לפנות אל תחבולותיו של היצר הרע, אלא מתוך אמונה פשוטה בה'.

תמים גדול היה פִּיטל שואב המים, תמימות יתרה שיש עמה מן הסכלות והאילוות. את מלאכתו בשאיבת המים מפי הנחיר שבסמוך לכפר, עשה מדי יום ביומו, ולולא היה מביא בקביעות את המים היקרים אל בתי בני הכפר, דומה היה שכלם היו גוועים בצמא בהעדר מימיו. כלם אהבו את פִּיטל התמים, וידעו שהוא איש כשר וישר שמעולם לא נוטל פרוטה שאינה שלו, אך היו גם שאהבו להתבדח על־חשבונו ולהתלוצץ מתמימותו היתרה. רגילים היו לשאל אותו שאלות של־הבל, כשהם מדמים את הדברים כענינים חשובים העומדים בראשו של־עולם, ופִּיטל היה מתחס ברצינות מלאה לשאלות וחוכך את־מזחו במבוכה בתורו אחר פתרונות המניחות את־הדעת. בשכנותו של שואב המים התגורר איש אחד בן־פלעל, שלא הלך בדרך ישרה והרזיח את כספו בערמה. מדותיו היו משחתות ומסאבות, ושעה של קרת־רוח הייתה לו כאשר היה פוגש את שואב המים, ולויעג לתמימותו. יום אחד, נתקל פִּיטל בדרך באבן, ונפל מלוא קומתו ארצה. כשקם מנפילתו, גלה כי אחד הדליים נסדק בתחתיתו, והוא נאלץ לשוב הביתה כדי לתקנו. "מדוע חזרת הביתה בעוד החמה ברקיע?" שאלו שכנו בן־הפלעל, כשראה את פִּיטל שואב המים שב לביתו. "הדלי נסדק" אמר השואב, ונכנס אל־חצרו כדי לתקנו. חיוך ערמומי עלה בזוית פיו של השכן המשחת, ולאחר רגע הקיש קלות על שער חצרו של פִּיטל. "אני זקוק בבקשה לקערה גדולה כדי לערבב בה דבר מאכל כלשהו". פִּיטל לא חשד במאום, נכנס אל מטבח ביתו והושיט לשכנו קערת עץ גדולה.

עברו ימים, ולעת ערב, כשפִּיטל שב לביתו כשהוא תשוש מעמל יומו, הופיע השכן בפתח דלתו. "הנה לך הקערה שהשאלת לי לפני ימים", אך להפתעתו של פִּיטל, הגיש לו שכנו שתי קערות, האחת הקערה הגדולה אותה השאיל לו, והשנייה קטנה ממנה בהרבה, אך דומה לקערה הגדולה בצבעה. "מה זה?" התפלא פִּיטל, והשכן ענה, כשהחיוך ודוני מדגדג את פנות שפתיו: "קרה לך נס גדול! הקערה הגדולה שנטלת ממך, עמדה על ארון ביתי מאז נטלתה ממך, והיום כשבאתי להחזירה לך, הפתעת לי ראות כי הקערה ילדה קערה נוספת, קטנה ממנה. ומכיון שאיש ישר אני, באתי להחזיר לך את קערתך ואת הקערה הקטנה שיצאה ממנה". סכל גדול היה פִּיטל, אולם גם לפתי כמוהו היה הדבר נראה מגוחך. "מי שמע על תופעה כזו שקערה יולדת קערה נוספת?" חשב בלבו, אך כשראה שהשכן עומד על־שלו בעקשנות, וממאן לטל בחזרה את הקערה הקטנה, שתק. "מה אכפת לי בכלל?" חשב פִּיטל בלבו, "אם השכן שלי הוא טפס כה גדול, שמעניק לי בחנם קערה נוספת, למה שלא אטל אותה ממנו?" הודה אפוא שואב המים לשכנו, והביע בפניו את הערכתו על ישרותו ונאמנותו הגדולה. בקשי רב, עלה בידו של־השכן לכלא את הצחוק העז שחלחל בגרונו ואים לפרץ החוצה, ורק כששב לביתו נתן פרקו לרגשותיו וצחק שעה ארצה על־משבתו של שכנו הסכל.

עברו שבועים ימים, ושוב התדפק השכן הרמאי על דלתו של פִּיטל, והפעם בקש לשאל ממנו פסא עץ. פִּיטל נענה באדיבות,

מִדְּבָר

הַלְכוֹת וְהַלִּיכוֹת

• מִצְוֹת "תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ" הִיא מִצְוָה הַכּוֹלֶלֶת כָּל-הַמִּצְוֹת לְלַכֵּת בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה, כְּעֵנִין שֶׁנֶּאֱמַר "אֲשֶׁרִי תִמְיַמֵּי-דֶרֶךְ". (שִׁטַּת הַרְמֵב"ם)

• הַתְהַלֵּךְ עִמּוֹ בְּתִמְיָמוֹת וּתְצַפֶּה לוֹ, וְלֹא תִחְקֹר אַחֵר הַעֲתִידוֹת, אֲלֵא כָל-מָה שֶׁיָּבוֹא עֲלֶיךָ, קִבֵּל בְּתִמְיָמוֹת, וְאַז תִּהְיֶה עִמּוֹ וּלְחַלְקוֹ. (רש"י)

• מִנֵּין שֶׁאֵין שׂוֹאֲלִים בְּכָל-דָּיִים (חוּזִים בְּכּוֹכְבִּים)? שֶׁנֶּאֱמַר "תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ". (מִסַּכַּת פִּסְחִים)

• כִּךָ אָמַר מֹשֶׁה לְיִשְׂרָאֵל: מִבְּקָשִׁים אַתֶּם שִׁיָּהָא הַקֶּבֶץ"ה עֹמְקִים? תִּפְשׁוּ מִדַּת אַבְרָהָם, שֶׁהַתִּמְיָמוֹת יָפָה לִפְנֵי הַקֶּבֶץ"ה, שֶׁנֶּאֱמַר "תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ", כְּמוֹ שֶׁהוּא תָּמִים שֶׁנֶּאֱמַר "הַצּוֹר תָּמִים פָּעֵלוֹ", וְתוֹרַתוֹ תִּמְיָמָה שֶׁנֶּאֱמַר "תּוֹרַת ה' תִּמְיָמָה". אָמַר דָּוִד, הוֹאִיל וְכֹךְ הַתִּמְיָמוֹת לִפְנֵי הַקֶּבֶץ"ה, אֵף אֲנִי פוֹתַח וּמְקַלְסוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר "אֲשֶׁרִי תִמְיַמֵּי-דֶרֶךְ". (מִדְרַשׁ שׁוּחַר טוֹב)

• אֵין שׂוֹאֲלִים בְּחוּזִים בְּכּוֹכְבִּים וְלֹא בְּגוֹרְלוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר "תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ", וְכָל-שֶׁכֵּן שֶׁאֲסוּר לְשַׂאֵל בְּקוֹסְמִים וּבְמִנְחָשִׁים וּבְמַכְשָׁפִים. (שׁוּלְחַן עֲרוּךְ)

• אֲסוּר לִנְחֹשׁ בְּנִחוּשֵׁי הַגּוֹיִים, כְּגוֹן אֵלּוּ שְׂאֻמְרִים הוֹאִיל וְנִפְלָה פֶּתוֹ מִפִּי אוֹ מִקֶּלֶד מִדָּו, אֵינוֹ הוֹלֵךְ לְמָקוֹם פְּלוֹנִי הַיּוֹם מִפְּנֵי שֶׁלֹּא יִצְלִיחַ, וְאֵין זֶה אֲלֵא דְבַרִּי הֶבֶל, וְעוֹבֵר עַל-הָאֲסוּר שֶׁל "לֹא תִנְחָשׁ". (שם)

• אִךְ כָּל-הַדְּבָרִים הָאֲסוּרִים מִשּׁוּם נִחוּשׁ, אֵינֶם אֲלֵא דְּוָקָא הַדְּבָרִים שֶׁאֵין לָהֶם טַעַם וְהִגִּיוֹן, כְּמוֹ נִפְלָה פֶּתוֹ, אוֹ הַפְּסִיקוֹן חֲתוּל וְכוּדוּמָה, אֲבָל מִי שֶׁרוּצֶה לַעֲשׂוֹת דְּבַר מִסָּסִים אוֹ לְלַכֵּת לְמָקוֹם פְּלוֹנִי, וְחָשׁ שֶׁמִּן-הַשָּׁמַיִם מַעֲכָבִים אוֹתוֹ וְרוֹאֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ מְנִיעוֹת רַבּוֹת מִכָּה, מִתֵּר לוֹ לַהֲפִנֵּעַ מִכָּה בַּעֲבוּר זֶה. (שׁו"ת אֵזֶר נִדְבָרוֹ)

• כָּל הַנִּחוּשִׁים וְהַכְשׁוּפִים, כָּלֶם דְּבַרִּי שֶׁקֶר וְכָזָב הֵם, וְאֵין רָאוּי לְיִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם חֲכָמִים מִחֲכָמִים לַהֲפִשֵּׁף בְּהַבְלִים אֵלּוּ וְלֹא לַהֲעֵלוֹת עַל-לֵב שֵׁישׁ תּוֹעֵלֶת בָּהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי לֹא-נִחַשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא-קִסַּם בְּיִשְׂרָאֵל". וְכָל הַפְּאֻמִּין בְּדְבָרִים אֵלּוּ וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, וּמִחֲשָׁב בְּלָבוֹ שֶׁהוּא אֶמֶת וְדְבַרִּי חֲכָמָה אֲבָל הַתּוֹרָה אֶסְרָתוֹ, אֵינוֹ אֲלֵא מִן-הַסְּכָלִים וּמִחֲסָרֵי הַדַּעַת. אֲבָל בַּעֲלֵי הַחֲכָמָה וְתִמְיָמֵי הַדַּעַת, יִדְעוּ בְּרָאוּיּוֹת בְּרוּרוֹת שֶׁכָּל-אֵלּוּ הַדְּבָרִים שֶׁאֶסְרָה תּוֹרָה, אֵינֶם דְּבַרִּי חֲכָמָה אֲלֵא תִהְיֶה וְהֶבֶל שֶׁנִּמְשְׁכוֹ בָּהֶן חֲסָרֵי הַדַּעַת

וְנִטְשׁוּ כָּל דְּרָכֵי הָאֱמֻנָה בְּגִלְלוֹן, וּמִפְּנֵי זֶה אֶמְרָה תּוֹרָה עַל-כָּל-אֵלּוּ הַהַבְלִים "תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ". (הַרְמֵב"ם)

• דְּבָרִים שֶׁעוֹשִׂים לְסָמֶן טוֹב וְהֵם מְנַהֲגִים הַמְסוּרִים אֲצֵל מְשִׁפְחוֹת שׁוֹנוֹת, אֵין אֲסוּר לַהֲקַפִּיד עֲלֵיהֶם, מִפְּנֵי שֶׁעוֹשִׂים זֹאת רַק לְסָמֶן טוֹב. (שׁו"ת רַב פֶּעֲלִים)

• כְּשֶׁרוּצֶה אָדָם לַעֲשׂוֹת דְּבַר מִסָּסִים, וּמִסָּפֵק אִם לַעֲשׂוֹת אוֹ לֹא, מִתֵּר לְקַחַת תַּנּוּ"ךְ וְלִפְתּוֹחַ בְּדֶף אֶקְרָאִי, וְלִרְאוֹת אֵיזָה פְּסוּק נִמְצָא בְּרֹאשׁ הַדֶּף וְלַפְעַל עַל פִּי, וְאֵין בָּזָה אֲסוּר שֶׁל מְשִׁתָּמֵשׁ בַּתּוֹרָה אוֹ שֶׁל מַעֲשֶׂה נִחוּשׁ. (הַחִיד"א)

• "וּבַחֲקִיתֵיהֶם לֹא תִלְכוּ" - הַזְהָרְנוּ בָּזָה לַהֲתַרְחֵק מִכָּל-דְּרָכֵי הָאֱמֻנָה, וּמִהֶם הַלְחָשִׁים וְהַקְמָעִים, שֶׁאֵינֶם מִן-הַמִּתְחַה לְרַפּוּאָה. (רַבֵּנוּ יוֹנָה)

• יִפְנֶעַ אָדָם מִשְׂאֵלוֹת חֲלוּם, שִׁיַּדַּע אֵיזָה אֲשֶׁר יִקַּח וּבְאֵיזָה דְּבַר יִצְלִיחַ אוֹ לֹא, שֶׁנֶּאֱמַר "תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ". כִּי לְבַסּוֹף לֹא תִהְיֶה לוֹ תִקְנָה, כִּי כְּפָה שֶׁאֵלּוּ יִגְדִּלְדָּלוּ אוֹ חֲמִירוֹ דַּת, אוֹ נִפְלוּ בַּחֲלֵי רַע אוֹ זָרַעַם, וְאֵין טוֹב לְאָדָם אֲלֵא לַהֲתַפְלִל לְקֶבֶץ"ה. (סֵפֶר חֲסִידִים)

• אִם יֹאמַר לֶךְ חֲכָם אֶחָד אוֹ נֹכְרִי אוֹ יִשְׂרָאֵל, 'אֲכַתֵּב לָךְ קָמַע כְּנָגֵד הַחַן אוֹ כְּנָגֵד שְׂתִיקָבֵל דְּבַרִּיךָ בְּפִנֵּי הַשָּׁרִים', אוֹ אִם אָמַר 'אַתָּה לֶךְ דְּבַר שֶׁתִּשְׁאַנּוּ עֲלֶיךָ תִתְעַשֵּׂר', לֹא מִבְּעֵיַת בְּשִׁבְתָּ שֶׁאֲסוּר לְשַׂאת לִפִּי שֶׁמְחַלֵּל שִׁבְתָּ, אֲלֵא אִפְּלוּ בַּחֵל לֹא יִשְׁאַנּוּ עָלָיו, מִפְּנֵי שְׁבוּטִיחַ בְּאוֹתוֹן הַבָּלִים, וְאֶמְרוּ "וְאַל-בִּינְתָּךְ אֶל-תִּשְׁעֵן" וּכְתִיב "תָּמִים תִּהְיֶה". (שם)

• מִצְוֹת "תָּמִים תִּהְיֶה", הִיא רַק בְּעֵנִי הַתְּחַזְּקוֹת הָאֱמוּנָה בַּה' יִתְבָּרַךְ וְהַבְּטָחוֹן בְּהַנְהִיגָתוֹ - 'עִם ה' אֱלֹהֶיךָ. אוֹלָם בְּמִשְׁאֵל וּמִתָּן עִם הַבְּרִיּוֹת, לַעֲתִים צְרִיךְ הָאָדָם לַהֲיוֹת פֶּקֶח וְעָרוּם כְּדִי שֶׁלֹּא יִפְשֵׁל בְּיַדִּי אֲנָשִׁים שֶׁאֵינֶם מְהֻנָּגִים. וְכֵן מְצִינוּ אֲצֵל יַעֲקֹב אֲבִינוּ, שֶׁהַתּוֹרָה מַעֲיָדָה עָלָיו "וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם", אוֹלָם הִיָּה אִישׁ עַל-הַתִּמְיָמוֹת, דִּהְיִינוּ שֶׁהִיָּה בַּעַל הַבֵּית עַל מִדַּת הַתִּמְיָמוֹת שְׁבוּ וַיַּדַּע מִתִּי לַהֲשִׁתָּמֵשׁ בּוֹ וּמִתִּי לַהֲתַפְתֵּל עִם עֵקֶשׁ, וְכֹךָ אָמַר יַעֲקֹב לְלָבֹן: "אֲחִיו אֲנִי בְּרַמְאוּת". (הַחִפֵּץ חַיִּים)

• "מִתְהַלֵּךְ בְּתַמּוֹ צַדִּיק אֲשֶׁרִי בְּנִי אַחֲרָיו" - הַהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ הַתִּמְיָמוֹת, זֹכֶה לְבָנִים כְּשִׁרִים וְיִרְאֵי ה'. (חֲנוּךְ לְנֶעֱר)

• תִּמְיָמוֹת אֵינָה תְּכוּנָה טְבִיעִית כִּי שֶׁמְקַבֵּל לְסַבֵּר בְּטַעוֹת, אֲלֵא הִיא מִדָּה עֲלִיּוֹנָה וְחֲשׁוּבָה, שֶׁדְּרוֹשׁ עֲמָל רַב כְּדִי לְרַכְּשָׁהּ וּלְאַמְצָהּ. (הַלֵּב שְׁמַח'ה מִגּוֹר)

מהלל

מספורי חז"ל

הבא. נבהל חזקיהו ושאל את הנביא: "מדוע באה עלי רעה כה גדולה?" ונענה: "מפני שלא קימת את צווי התורה לשאת אשה ולהעמיד תולדות להמשך דורות ישראל". נאנח חזקיהו ואמר: "ומה אעשה, וראיתי ברוח הקדש שעתידי לציאת מומי בנים שאינם מהגנים, ולכן חשבתי שטוב יותר שלא אשא אשה כלל ולא אוליד בנים רשעים". אמר לו ישעיהו הנביא: "מי בקש ממך לחקור אחר העתידות ולהכניס את ראשך בנבכי הימים הבאים? אין לו לאדם לעשות כן, אלא להיות בעל אמונה תמימה ולהתנהג בתמימות וישר, שנאמר 'תמים תהיה עם ה' אלקיך'". וכן נאמר בספר בן-סירא: 'במפלא ממך אלתדרש, ובמכסה ממך אל תחקר'. "היה עליך ללכת בתם אחר מצות ה', לשאת אשה ולקדם מצות פריה ורביה, והקב"ה יעשה ככל אשר יחפץ עם בניו, ולא עליך מוטלת החובה לחקור אחר דברים נסתרים". שמע חזקיהו דברים נחרצים אלו מפי הנביא, בחשיבות עבודת ה' בתמימות ובלי חקירות יתרות, ונחם על שלא נשא אשה ולא העמיד תולדות, ומיד אמר לישעיהו: "אם-כך, מבקש אני ממך שתתן לי עתה את-בתך לאשה, ואולי בזכות שנינו יולדו לי בנים כשרים והגונים". נאנח הנביא ואמר: "ומה אעשה, וכבר נגזרה עליך הגזרה ואי אפשר להשיבה". הצטער חזקיהו ואמר: "מנהג העולם, שפאשר באים לבקר אדם חולה מחזקים אותו ומפחחים בו רוח תקווה, ואתה בא ליאש אותי? מקבלני מבית אבי-אבא, שאפלו חרב חדה מנחת על-צנארו של-אדם, אל ימנע עצמו מן-הרחמים". אמר לו הנביא: "אם ישמע ה' לתפלתך וישלח לך רפואה, אתן לך את בתי לאשה". יצא הנביא, וחזקיהו הסב פניו אל-הקיר והחל להתפלל מקירות לבו אל ה'. נעשה לו נס והקב"ה הוסיף לו חמש-עשרה שנות חיים. ישעיהו עמד בהבטחתו ונתן לו את בתו לאשה, שהולידה לו שני בנים, מנשה ורבישקה, ואולם עוד בילדותם כבר ראה אביהם שרוצים הם לעבד עבודה זרה. רבישקה מת בילדותו, ומנשה גדל והיה מלך רשע שעבד עבודה זרה, אך בסוף ימיו חזר בתשובה שלמה. (אוצר אגדות נ"ך)

לפני שנים רבות, חי איש עשיר גדול ולו נכסים רבים, ואולם השמחה לא הייתה שרויה במעונו. לא הייתה לו משפחה ולא ילדים ולכן היה בודד ועצוב. חשב האיש: "מה יועיל לי כל-כספי הרב אם אין לי שמחה? ומה אעשה עם-כלי רכושי לאחר מותי?". יעצו לו שכניו לחלק את-כספו לעניים, והאיש החליט לחפש עני בודד, שאין לו תקווה בחייו והוא כבר מייאש מפצבו הקשה. יצא אל רחובות העיר, פגש עניים רבים, ואולם כלם אמרו לו שיש להם מישהו שמסיע להם. לבסוף מצא עני מסכן, פחוש ורזה ובגדיו קרועים, וזמן רב לא בא אכל אל-פיו. שמח העשיר ונתן לעני סכום גדול מאד. התפלל העני והעשיר הסביר: "החלטתי לתת מפספי לאיש שאין לו תקווה בחייו". החזיר לו העני את כספו ואמר: "חס ושלום! רק איש שוטף עלול להיות מייאש, אבל אני

חזקיהו המלך, היה בנו של המלך אחז שהיה רשע גדול והיה עובד עבודה זרה, ואולם הוא דבק בה' ובדרכיו ולא סר מדברי התורה זמין ושמאל. לאחר שאחז מת, עלה חזקיהו על כסאו וצוה על-עבדיו לגרר את גופת אביו המת במטה של חבליים, כדי להחדיר בלב-העם את ענשו של-החוטא, ולהחזירם למוטב. מצא הדבר חן בעיני הקב"ה, והוא צוה על-החמה לשקע שלא בעונתה, כדי שאחז יקבר בחשכה ומתוך ביזיון, ואותו היום נמשך רק שעתים בלבד. פאשר הייתה המלוכה איתנה בידי של חזקיהו, פתח את בתי המדרשות ושלח שמן מאוצר המלוכה כדי שישלחו ללמד לאורו, והתרבו ספסלים של-לומדים בכל מלכות יהודה. וכדי להרבות תורה, נעץ חזקיהו חרב בבית המדרש, וקרא: "מי שלא ילמד תורה, ידקר בחרב", ובזכותו רבתה תורה בישראל, עד שלא היו אף תינוק ותינוקת שלא היו בקיאים בהלכות טמאה וטהרה החמורות, ומגבת ועד אנטיפרס לא היה אפלו בור ועם-הארץ אחד. בימי מלכותו של חזקיהו המלך, עלה סנחריב להלחם עמו, לאחר שפבר נלחם עם מלכות ישראל והגלה את עשרת השבטים והולכים לארץ אשור. הגיע סנחריב לירושלים עם צבא עצום, וכשראה אותה מרחוק אמר: "הזאת ירושלים שבגללה טרחתי להביא חילים כה מרבים? הלא קטנה היא מאד ויכול אני לכבשה במחירי עם גדודים מספר", ומפני שיגיעים היו החילים מתלאות הדרך, דחה את-המלחמה למחר וכלם פנו לנחם. אותו לילה היה ליל סדר פסח, וחזקיהו המלך חזק את-העם בדברי אמונה לבל יפחדו מהאויב, כי אין לה מעצור להושיע ברב או במעט, והפיל תחנה לפני הקב"ה שבעודו ישן על-מטתו ימות כל צבא סנחריב, ולא יצטרך אף לטרוח להכותם. ואמנם, בלילה ההוא ירד מלאך ה' והכה את כל מחנה סנחריב, ורק הוא נותר בחיים וברח משם בבשת פנים. בדרך לארץ אשור, מצא קורה אחת מתבת נח והשתחוה לפניו, כשהוא נודר להקריב את שני בניו לקרבן. הבנים שמעו את נדר אביהם, והקדימו להרגו טרם יקריב אותם לקרבן, וברחו לארץ אררט אל העיר קרדו. במקום ההוא התגוררו יהודים רבים, ובני סנחריב למדו ממעשיהם, והחליטו לעלות לירושלים ולהתגיר בה, ומאדעם יצאו שני התנאים הנודעים שמעיה ואבטליון. לאחר הנס הגדול, באו ישעיהו הנביא אל חזקיהו, והציע לו לכתב שירה על נס ההצלה, ואולם חזקיהו אמר שהתורה בה הוא עוסק תהא תחת השירה, וטען שנסי הקב"ה כבר התפרסמו בעולם ואין טעם להוסיף ולהודיעם בפרים. תרה אף ה' בחזקיהו, ולא מנחו למלך המשיח וגואלם של-ישראל כפי שרצה בתחלה, ולא זו בלבד, אלא הפיל עליו חלי כבד, וכל עורו נעשה קלופים-קלופים, מפני שקלף את-הזהב של דלתות בית המקדש, ושלחם למלך אשור. באותם ימים אמר הקב"ה לישעיהו הנביא ללכת ולבקר את-חזקיהו, וכשבא לפניו אמר לו: "כה אמר ה', צו לביתך, כי מת אתה ולא תחיה", בלשון כפולה "מת אתה ולא תחיה", שאין לו תקווה בעולם הזה, ולא יהיה לו חלק לעולם

מתפל

אמרות ופתגמים

• תמים נזקיקון: תורה מצות ישמר מאד, תשובה מעונותיו יעשה מנעוריו, תחפה מתי יבוא משיח. (האהבת ישראל מוידניץ)

• "תמים תהיה עם ה' אלקיך" - באשר תדע שה' אלקיך עומד עמך, במקום שאתה שם, תראה שהכל תמים ואין שום דבר צרה ויגון והתנגדות כלל. (רבי לייבוש מאוהרוב)

• "פריש בכם שרש פרה ראש ולענה", אם רוצה אדם לעבד אתה' בחכמה יותר מדי, אז הוא בא לידי ספקות. "פריש בכם" - אם יש בכם ספקות והתחכמות, זהו "שרש פרה ראש ולענה". (היהודי הקדוש מפשיסחא)

• כדי לזכות להגיע להיות תמים תהיה עם ה' אלקיך, צריך פקחות גדולה... (רבי בונים מפשיסחא)

• 'תמים' נזקיקון תשמר מצות ה' מאהבה, וכן: תשמע מוסר ירא מוכית, וכן: תורה מחסה יהיה מכל. (אלה דברי שמואל)

• חייב אדם מישאל להיות: טוב, חכם וחסיד - יחד. טוב בלבד - חסא, חכם בלבד - גנב, חסיד בלבד - שוטה... (רבי נפתלי מרופשיץ)

• לא די להיות לא חכם בלבד, ולא טוב בלבד, ולא תמים בלבד, אלא צריך להיות שלשתם יחד, וזהו דרך ה' הנכונה. (רבי נפתלי מרופשיץ)

• "אתהלך בתם-לכבי בקרב ביתי", מי שמתהלך בתם לכב, הוא זריז לשמור ולעשות אף בהיותו בקרב ביתו, במקום שאין רואים אותו, ועליו מורא הקב"ה יותר ממוצא בשור ודם. (ישועות שמשון)

• בשם שהאדם שאינו אוכל נחלש, כך האדם שאינו לומד ומתפלל, חייז נחלשים, שנאמר "תמים תהיה" - מתי תהיה בריא ושלם? רק "עם ה' אלקיך". (רבי אברהם יעקב מסאדיגורא)

• מתי 'תמים תהיה'? באשר תהיה עם ה' אלקיך, רק אז תהיה שלם ולא תחסר דבר. (רבי לוי יצחק מברדיטשוב)

• למה נכתב "תמים תהיה" עם תי"ו רבתי? כדי שיוכל האיש הישראלי להכנס לתוכה ראשו ורבו. (רבי צבי הירש מרמיינוב)

• "תמים תהיה עם ה' אלקיך, כשאתה תם, חלקך עם ה' אלקיך. וכן אמר דוד "ואני בתמי אלה פדני וחנני", "ואני בתמי תמכת בי ותציתני לפניך לעולם". (ספרי)

• הולך בתם ילך בטח ומעקש דרכיו יודע. (משלי)

• "תמים תהיה עם ה' אלקיך", ומתרגם 'שלים', שלא תהרהר אחריו, אלא תהיה שלם בהנהגתו עמך, ובמה שישמח יותר, יורה על-הקבלה באהבה. (אהבת ה')

• "תמים תהיה עם ה' אלקיך" - בתמימות תהיה כשאתה עם ה' אלקיך לבד, ואין עליך יראת אנשים. (תהלות ה')

• הבעל-שם-טוב היה אומר: "אני בער ואני מאמין", כי צריך להיות מאמין באמונה פשוטה, בלי חקירות ותמיהות, כמו שנאמר "תמים תהיה עם ה' אלקיך".

• הקדמונים אמרו, שתשובה נזקיקון: תענית, שק ואפר, בכיה, הספד. ובמינו עקרה של-תשובה: תמים תהיה עם-ה' אלקיך, שויתי ה' לנגדי תמיד, ואהבת את ה' אלקיך, בכל-דרכיך דעהו, הכון לקראת אלקיך ישראל. (רבי אורי מסטרליסק)

• "נקה שפקח היה" - מפני שהיה חכם ביותר ולא התהלך בתמימות, נכשל במחלקת ואבד מר-הארץ, מפני שאסור לו לאדם להתחכם יותר מדי נגד התורה. (רבי משה מלעלוב)

• כל מצות עשה שבתורה - מצותו היה חכם, כל מצות לא-תעשה שבתורה - מצותו אלי-תהיה סכל. (רבי בונים מפשיסחא)

• "סתר ישר עצתו אמונה" - אם לעתים חושב האדם שיש סתירות בישרו של-הקב"ה, אזי 'עצתו אמונה' - העצה לכך היא להרבות באמונה פשוטה. (רבי יחזקאל מטולנא)

• כל המודה על-האמת, מקים תמים תהיה עם ה' אלקיך. (מהרש"ם מבערזאן)

• התי"ו של "תמים תהיה עם ה' אלקיך" גדולה, והי"ם של "על מוקדה" קטנה, ללמד שצריך אדם להיות גדול בתמימותו עם-ה', אבל אינו צריך לכער בהתלהבותו בגאווה, אלא להשתדל להסתירה מעין הבריות. (רמ"ם מקוצק)

כי הדת היהודית היא האמתית, ולכן התגבר והחל לקים מצות וללמוד תורה. יום אחד, נאלץ לנסע למקום רחוק, וכדרכו בדק בפוכבים לראות מה יהיה עתידו. לצערו גלה, על-פי הפוכבים, כי סכנה גדולה אורבת לו בדרכו והוא עלול לההרג בדרכו. התעצב האיש, אך התחזק וקרא: "הרי עזבתי את-כל החכמות הטבעיות והפכתי להיות יהודי מאמין! מה-יש לי לפחד מכל-האמונות הללו? בוטח אני בה' והוא בודאי יעשה לי נס!" יצא האיש לדרכו, כשהוא חדור אמונה בה' שיצליח דרכו. בדרכו נקלע ליער מסכן בו שרצו חיות רעות, אך הקב"ה עשה לו נס ושלח אל-המקום חמור. כשצאו החיות את-החמור, עזבו את-האיש ומהרו לטרף את-החמור במקומו. נחלץ החכם מהסכנה הגדולה, ואמר: "יודע אני מדוע נפלת לי ידי סכנה, מפני שחזיתי בפוכבים ובדקתי את-עתידי. יודע אני גם מדוע נצלת בדרכי נס, מפני שבטחתי בקב"ה באמונה תמימה". (ירושלמי מסכת שבת)

בוטח בה' ומצפה לחסדיו ורחמיו, ומאמין אני שיכול להושיעני מפצבי הקשה". הלך העשיר והטמין את-סכום הפסף הגדול תחת עץ אחד. עברו ימים וגלגלו של-העשיר התהפף עליו, עד שנעשה עני מרוד. יום אחד נזכר באוצר שהחביא באדמה, והלך להוציאו, אלא ששוטרים תפסוהו וחשדו בו שהוא גנב. הביאווה לשור שהיה אותו עני, והלה אמר לו: "יודע אתה מי אני? אני אותו עני שחשבת שאין לו תקווה, והנה גלגל ה' את-מצלי והעלה אותי מאשפותות. מעתה תדע, שהקב"ה יכול לעזר לכל-אחד וצריך להאמין בו באמונה שלמה ותמימה. נתן לו השר את-הפסף, והעשיר לשעבר התגורר בביתו של-השור ולמד מפניו להיות שומח בחלקו ולבטח בה'". (ספר המעשיות לרבנו נסים גאון)

איש נכרי אחד היה, שהיה חכם גדול וממחה בחכמת הפוכבים והפזלות. שנים רבות חקר את-הנהגת העולם והגיע למסקנה,

מספר

ספורי צדיקים

היהודי הקדוש, רבי יעקב יצחק מפשיסחא, נפל פעם למשכב כבד והרופאים כמעט אָמרו נאָש לחייו. הכריזו תלמידיו על ימי תפלה וזעקה, מתוך צום ותשובה וצדקה. באחד מימי התפלה, הגיע כפרי אחד אל העיר, וכדרכו פנה אל בית המזיגה כדי לשותות מעט יין שרף כהרגלו, אך כשראוהו בני העיר החלו לצעק עליו ומנעו אותו מכף. תמה הפכרי על כף, וכשהשיבוהו שבאותו יום גזרו תענית צבור על מחלתו של רבם הנערץ, נאנח הפכרי ואמר: "רבנו של עולם! עזר במהרה ותנפא את הרב, כי נפשי כלתה לשתות מעט משקה חריף". לא עבר זמן רב, והיהודי הקדוש הבריא בארח פלא. וכשישב עם תלמידיו, אמר להם 'היהודי': "דעו לכם, שתפלתו הקצרה והתמימה של אותו כפרי, התקבלה בשמים יותר מכל התפלות, מפני שהוא התפלל בתמימות גדולה וכלי שום פניה, שכן באמת רצה לשתות יין שרף, ובזכותו באה אלי הישועה". (שיח שרפי קודש)

אל הרבי ר' בונים מפשיסחא, הגיע פעם עני אחד שהיה חסר כל, ותנה את צערו לפניו: "רבי, מברך אני כמו כל יהודי מדי בקר, את הברכה 'שעשה לי כל צרכי'. אולם באמת אין לי כלום, וחושש אני שמא מברך אני ברכה לבטלה". אמר לו הרבי: "חס ושלום לומר כן, כי אם אין לך מאומה, אם כן זה הצורך שלך, וצריך אתה לקבל באהבה את הנהגת הבורא ותברך עמו". וזוהי מצות תמים תהיה, כפרוש רש"י: "מה שבא עליה, קבל בתמימות ולא תחקר". (שפתי צדיק)

רבי נחמיה אלתר, בנו של ה"שפת אמת" ואחיו של ה"אמרי אמת" מגור, היה סמל של תמימות, תמימות שגורפשה לאחר מאמצים גדולים, ועמה הגיעה לדרגה עליונה ביותר של היות הבורא יתברך בראש מעיניו כל היום. הוא היה מהלך עלי אדמות, כאלו ונקלע אליו בטעות, רגליו פאָרץ וראשו בשמי שמים. ספור אפני לך היו משיחים אודותיו: כשהיה גר בירושלים, התגורר ברחוב התבשים בסמוך לרחוב הנביאים. פעם פגש בו אחד ממפריי כשהוא מהלך ברחוב זה לכאן ולכאן, כאחד שתר אחר משהו. נגש אליו אותו אדם ושאל אותו: "את מי מחפש כאן מר זה שעה ארפה"? ורבי נחמיה משיבו בפשטות ובתמימות: "מה טוב שפגשתה, כי זה שעה ארפה שאני תר ומחפש אחר ביתי ואיני מוצאהו". (תולדותיו)

רבי ברוך שמעון שניאורסון, ראש ישיבת טשביין, קים בנפשו את הפסוק "תמים תהיה עם ה' אלקיך", התהלך עמו בתמימות ולא חקר אחר העתידות, וקבל בתמימות כל מה שבא עליו. בכתביו שכתב בשנות השואה האומות, כתב כך: "ואם בשעה שהעולם נהוג כסדרו, מדמה האדם את עצמו כמשיע לה' בהוצאתו לפעל גזרותיו בסדור חיו, עכשו גלוי כי אין דרך רק להשליך עליו יהבו ולבחר במעשה הנרצה ברגע זה או אחרת, מבלי לעשות תכניות

אחד מחסידיו של הבעל-שם טוב, בא אליו פעם, ובקש ממנו לעזור עליו רחמים שתהיה לו מדת הבטחון. נטל הבעל-שם טוב פסת קלף וכתב עליה כמה מלים, סגרה ומסרה לאותו חסיד בתורת שמירה. לזמנים, פתחו את הקלף ומצאו בו את לשון רש"י על הפסוק: "תמים תהיה עם ה' אלקיך", שכתב באריכות שלא כדרכו: "התהלך עמו בתמימות, ותצפה לו, ולא תחקר אחר העתידות, אלא כל-מה שיבוא עליך קבל בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו". (ספר רש"י)

רבי משה חגיז, שנודע במלחמותו נגד משיח השקר צבי שבור, מספר בספרו "משנת חסידים" על אבי-אביו של רש"י, שהיה מכבד בזקנו את מקום ארון הקדש שבו היו מונחים ספרי התורה, ומוסיף וכותב, שאף-על-פי שקשה לו לקבל שמועה זו, מפני קדשת הזקן ולא יתכן לזלזל בקדשתו נגד ארון הקדש, אולם מפניו שהולכים אחר מחשבת הלב, ובדאי שאותו חסיד עשה כפאן בתוך לבבו לשם שמים, אין ספק כי מעשהו היה לרצון לפני ה'. והוא מוסיף וכותב, שלכן האות תי"ו של תבת "תמים תהיה" היא גדולה, כדי להוכיח שמעלת התמימות גדולה היא ואין ערך אליה. ומספר על פהו תמים אחד, שהיה אומר בברכת כהנים 'וישמד' במקום 'וישמך', ובא חכם אחד והעביר אותו מלעלות לדוכן כדי שלא יקלל את ישראל ולא יחפז חלילה את הברכה למללה. אך מן השמים הודיעו לאותו חכם, כי עגש יעגש אם לא יחזיר אותו לדוכן להמשיך בדרכו בתמימות. (שרי המאה)

בתשעה באב תרע"ד, פרצה מלחמת העולם הראשונה, והעולם כלו היה למדורת אש. יהודים רבים הפכו לפליטים וחסרי כל, ורבים החלו לברח מהגרמנים לתוככי רוסיה. ישב ה"חפץ חיים" בירדן והתקשה להחליט מה יעשה עם בחורי ישיבתו, אם להשאר בעיר או לברח לעמק המדינה, ואף כשתתנו רבי צבי הירש לזינסון שאלו על כף, אמר לו ה"חפץ חיים" בגלוי לב: "איני יודע". למחרת, החליט רבי צבי הירש כי אין מנוס מלהטיל את גורל הגר"א, והסביר, שעל-אף שנצטוונו על "תמים תהיה עם ה' אלקיך", במצב סכנה אין מנוס מלערך את הגורל. הפסוק שעלה היה "כי במקלי עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות", ורבי צבי הירש חש כי קבל מן השמים תשובה ברורה לספקותיו. מיד נכנס רבי צבי הירש אל חותנו ה"חפץ חיים" ולפליאתו אמר לו חותנו מיד, עוד בטרם הספיק לגלות לו כי ערך את גורל הגר"א, כי הרהר שוב בענין והחליט לקיים את דברי התורה "כי במקלי עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות". השתומם רבי צבי הירש לשמע תשובת חותנו, וספר לו על הגורל שערך ועל התשובה הזוהר שכתב. שמח ה"חפץ חיים" לשמע התשובה, והתבטא: "אם כן זה טוב מאוד", אך כשבקש רבי צבי הירש מחותנו שיעשה בעצמו שוב את הגורל, סרב ה"חפץ חיים" ואמר: "אינני רוצה להטריח את הקב"ה יותר מדי". (בשבילי ראדון)

לזמן מרובה". פעם, שפך לפניו אחד מוקדריו את מרלבו על קשי מסים, שלא ראה לו פתרון הפנים את הדעת. נחמו הרב והחל לספר: "זה עתה נפטר העסקן הידוע רבי משה שרר מאמריקה, ועליו מספר ספור נפלא. בהיותו ילד קטן, נחלה במחלה מסכנת, ואמו שלחה פתקה אל רבי אברהם אלימלך הי"ד מקרלין, והוא הורה לה להוסיף ולהדליק נר נוסף בעל ערב שבת קדש, עד שיבריא. ואמנם, החלה האם להוסיף נר אחד בכל שבת, עד שהגיעה לשמונה עשר נרות, והילד החלים והתרפא. עברה תקופה נוספת, ושוב חלה הילד. פנתה האם אל הרופא, והוא נתן לה מרשם לרכישת תרופה בבית המרקחת. באותם ימים, סבלו בני המשפחה מעני מחפיר, מפני ששקרו על השבת במסירות נפש, ובאותם ימים רחוקים בארצות הברית, כמעט לא היה אפשרי להתפרנס בלי לעבד בשבת. פשפש האם בכיסים נסתרים ובבגדים ישנים, ולבסוף מצאה פמה פרוטות ואצה לבית המרקחת לרכוש את התרופה לילדה החולה. באותה שעה, לא שהה הרוקח בבית המרקחת, ורק אחד העוזרים שהיה שם. מפני נחיצות הענין, הגישה לו האם את המרשם, והלה נתן לה בקבוק קטן. בדרך הפיחה, נתקלה בחדר המדרגות והבקבוק הקטן נשבר וכל תכולתו נגרה ארצה. מה גדול היה צערה של האם על אבוד התרופה המיחלת, ובשארית כוחותיה שבה עם שברי הבקבוק אל בית המרקחת, כדי לנסות לקבל תרופה חדשה ללא תשלום. בהגיעה, פגשה את הרוקח הראשי שוהה בחנות, וכשהלה אף העיף מבט על הבקבוק השבור שבידיה, החזיר מיד פסיד. מי נתן לו בקבוק זה? הרי היה בו רעל מסכן מאד, שיכל להמית אדם מגדל, רחמנא לעלן". סים רבי ברוך שמעון את ספורו הנפלא, ואמר לאותו אדם: "ראה נא כיצד הקב"ה משגיח על כל ברואיו ומדריך אותם בכל צעד וצעד, ואף שלפעמים לא מבין האדם את דרכי ההנהגה, עליו להתנהג בתמימות עם ה' ולדעת שכל משגח בהשגחה עליונה". (תולדותיו)

החסיד רבי מנדל גפנר, היה מספר על החנוכה הנפלא שקבל מהוריו עוד מילדותו, והעיד שעוד בהיותו בן שש שנים, חנכו אביו להתפלל מדי יום ביומו שיצפה לזוג הגון ולדורות ישרים מברכים. פעם ספר, כי אביו שגן לו פעמים רבות פמה דמעות צריף לשפוף פנים, כדי לזכות לסייעתא דשמיא כדי להתהלך בתמימות עם רצון הבורא, לקיים את המצוות בשלמות וישר וללא התחכמויות. כדי להמחיש פמה צריף להתפלל ולהפציר על-כך, ספר לו אביו ספור מרעיש, על אחד מחשובי וזקני עירם, יהודי זקן שנודע לצדיק נשגב. הלה התנהג בפרישות יתרה וצם משבת לשבת, והזין את גופו מאכילת אגוזים בלבד. פעם נקלע אורח למעונו, והפרוש כבדו באגוזים שהיו לפניו טעם האורח את האגוזים והם ערבו לחכו מאד, וכששאל את מארחו היכן רכשם, הפנה אותו אל חנותו של הנכרי שהתגורר ממולו. לפליאתו של האיש, לא היה לאגוזים שרכש אצל הגוי, את הטעם הערב שחש באכילתו אצל הפרוש, וכשהציג את תמיהתו באזני המוכר, גלה לו הלה לפי תמו, כי את האגוזים שהוא מוכר לאותו יהודי זקן, הוא משרה במקשוף כל ימות השבוע בשמן חזיר, ומאגוזים אלו שואב אותו יהודי את כחו להסתגף כל ימות השבוע. זעזוע עמוק תקף את היהודי לשמע הדברים, והוא אץ פמובן מיד לגלות את אוניו של הפרוש על

המכשול הגדול. קשה לתאר את התחושה שאותו פרוש חש באותו רגע, וכמעט שפרחה נשמתו. הוא לא ידע לשית עצות בנפשו, וחש כי עולמו חרב עליו, שכן כבר שנים ארכות הוא נכשל באכילת חזיר, רחמנא לעלן. סים האב את ספורו, ואמר לבנו רבי מנדל: "הא ספור זה נר לרגליך, כיצד צריף האדם להתנהג בתמימות עם ה', ולא לנסות להעפיל למעלות רמות מדי בלי להתפלל להיות מן הצדיקים שאין הקב"ה מביא תקלה עליהם". (עולמו של חסיד)

בעיר בריסק דליטא, היתה פעם שאלה קשה בענין הנהגת בני העיר בעת המלחמה, ורבי העיר התכנסו בראשות הגר"י, רבי יצחק זאב סולוביצ'יק, רבה של בריסק, כדי לטפס עצה למען הכלל. בין הרבנים שהתכנסו, היה אחד שהיה בקי בגורל הגר"א ופעמים רבות היה משתמש בגורל זה לפתרון שאלות בהן התחבט. ישבו הרבנים זמן רב והתחבטו בענין, אך לא מצאו פתרון הולם המסכם על דעת כלם. עד שהגר"ז פנה לאותו רב ואמר: "לכם יש הרי איזו דרך, אם כן בואו ונראה מה יעלה עלידי העצה שלכם". ערך אותו רב את גורל הגר"א, ומה יצא לו בגורל? הפסוק "תמים תהיה עם ה' אלקיך" ... (עבודות והנהגות)

רבי ליבוש מרדכי הלברשטם משינובה, בן בנו של ה"דברי יחזקאל" משינובה, נודע כצדיק תמים וגאון מכלל. על תמימות עבודתו מספר, שאפלו את ברפת 'אשר יצר' הקפיד לומר רק מתוך סדור, ולחם פלימיו נגד האפנה המתחדשת ונגע המותרות. בביתו לא הרשה להחליף את כלי הבית, וספר כי לזקנו רבי יחזקאל שרגא היתה סכה בחצר הבית, בה התגורר חתנו רבי מנדל מפריסטיק עם כל משפחתו, והיום מחפשים דירות רחבות ידים וכלי בית מכארים ... (רבנו הקדוש משינוא)

בתקופת השואה האפיה, עת השתבשו סדרי בראשית וחדלו ארחות, הגיע רבי אברהם לנדא מסטריקוב כפליט אל העיר וילנא, ונותר בודד מפלמשתחתו שנספתה על קדוש השם. באותה עת, שהה בעיר וילנא אדם מסתורי שפנה "מגיד עתידות", והפליטים שהגיעו אל העיר ללא בני משפחתם, באו אליו כדי לשמע מה עובר עליהם ומה עתיד להתרחש עמם. הפליטים שהלכו אליו חזרו כשהם נפעמים לגמרי, וספרו כי הלה ידע לספר להם פרטים אישיים ביותר, וגלה להם דברים שונים ומעניינים ממה שצופו להם העתיד. אחד המקורבים לרבי, נסה להניא אותו ללכת אליו, אולם לאחר שיחה ארוכה ונסיונות שכנוע ארכים, פנה אליו הרבי ואמר: "הכל אני מבין, אולם כיצד אתה מסתדר עם דברי רש"י הקדוש על הפסוק 'תמים תהיה עם ה' אלקיך' - 'התהלך עמו בתמימות ותצפה לו, ולא תחקר אחר העתידות. אלא כל-מה שיבוא עליך קבל בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו'". (מכבי אור)

רבי צבי מספינקא נצל בנס מהשואה האפיה, והגר לאחר המלחמה לארצות הברית. לימים ספר, כי בתקופת המלחמה, למרות תלאותיו וסוריו הקשים, חש כליהעת כי הקב"ה עומד עליו ושומרו, ולא הסיח דעתו מזה לרגע. את עצמו היה מחזק כליהעת בדברי רש"י הקדושים על הפסוק "תמים תהיה עם ה' אלקיך", שפרש: "התהלך עמו בתמימות ותצפה לו, ולא

תחקר אחר העתידות, אלא כל־מה שיבוא עליך קבל בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו". וספר, כי בילדותו היו המלמדים מקפידים לשנן עם התלמידים את לשון רש"י הקדוש, ולהשריש את דבריו בלבים למען יעמדו לארץ ימים, כי הם יסודי היהדות. (תורת החסידות)

בערב חג השבעות תש"ד, בימי הפלחות של שואת יהודי אירופה, גיסו לצבא ההנגרי שני אחים, דוד ליב ומאיר. בלילה שלפניו, התעורר אבי האחים ואמר: חלמתי בשנתי את דברי הפסוק בתהלים 'יודע השם בני תמימים', וכאשר בנו דוד ליב העיר שבפסוק נאמר 'יודע השם ימי תמימים', אמר האב: "ידעתי, בני, ידעתי, את לשון הפסוק, אבל כן חלמתי, וחושבני שהפונה עליכם בני הקרים, שאתם תזכו להנצל מגיא ההריגה ולהאריך ימים". רגעים ספורים טרם עזבו האחים את הוריהם ובני משפחתם, שאותם לא ראה יותר עם עלייתם על המוקד בסערה השמימית, נפרד מהם אביהם במלים ספורות: "בני הקרים! מביט אני בכאב בבגדיכם הישנים והדלים, ויודע אני שלא צידתי אתכם בבגדים מתאימים. לא עשיתי זאת מרע לב, אלא משום שתמיד נשמרתי שלא ליהנות מממון שלי אחרים, וגם כאן בגטו, כשאנשים מענינים למסור את פספסם ליהודים אחרים, נשמר אני גם־כן שלא ליהנות מממתנת בשר ודם. אמנם צרכים גשמיים אין בכחי להעניק לכם, אולם דבר אחד מבקש אנו למסור לכם". האב נשם עמוקות, והמשיך: "מה שאני יכול להעניק לכם כצידה לדרך הארצה, הם דברי הפסוק 'תמים תהיה עם ה' אלוקיך', ואת דברי רש"י 'התהלך עמו בתמימות, ותצפה לו, ולא תחקר אחר העתידות, אלא כל־מה שיבוא עליך, קבל בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו'. דוד ליב ומאיר חשו מחנק בגרונם, והם בקשו להרים את־קולם בבכיה, אבל נזהרו מכך בהתאם לצוּאת רבי יהודה הקסיד. הם עזבו את השער, ומבטיהם של אבא ואמא לו אותם עד גלותם אל משאיות הצבא שהמתינו במרחק. דוד ליב, שלמים היה לגבאי הצדקה הנודע רבי דוד ליב שורץ, לא שכח מעולם את דבריו של־אביו, ואישיותו גלמה את מהותה של עבודת ה' בתמימות. (בחו"ק יד)

לפני פמה עשרות שנים, היה בחור אחד שבא בקשרי שדוכין עם בת־גילו, והם התפוננו כראוי לקראת שמחת כלולותיהם. בעצת אחד מידידיו, הלך החתן אל־אדם אחד שהתיימר להיות בקי בקבלה ורבים

היו פונים אליו כדי שיבדק את שמותיהם ולראות אם יעלה זוגם יפה, והלה טען שאינו מוצא התאמה בין השמות ועליהם לבטל מיד את השדוך. חשכו עיניו של החתן ושמחת לבו הפך לאבל ותוגה. ימים מספר התהלך וראשו בלעמו, וכשספר את־הדבר לאחד מרבותיו, בטל את דברי אותו 'מקבל', שכן נצטינו על 'תמים תהיה עם ה' אלוקיך', שמר פתאים ה' ואין לנו עסק בנסתרות. וכדי להפיס את־דעתו של החתן, יעץ לו לעלות אל־ביתו של הסטיפלר, רבי יעקב ישראל קניבסקי בעל 'קהלות יעקב', וכאשר יורה לו כן יעשה. נכנס הבחור אל־הרב ובדיו פתק, בו רשם את הענין פלו, וכשהסטיפלר קרא את הדברים, החל לשאג כארי על עוות האמת והתבטא בדברים חריפים על אותו 'מקבל'. לאחר ששבה רוחו, ברכו ה' קהלות יעקב בברכות נאמנות וחזק את־לבם לבל ישים לבו לדברי ההבל, וימשיך להתנהג בתמימות ובאמונה פשוטה. שמע החתן לעצתו של הסטיפלר, וזכה להקים בית נאמן בישראל, אין־פרץ ואין יצאת ואין צנחה. (אוצרות האגדה)

פמה חסידים של ה"בני יששכר", רצו פעם לנסע אליו, אולם לא היה להם כסף להוצאות הדרך. נתן להם אחד החסידים עצמו, ובעירם גר עשיר אחד שלא התברך בילדים, כדאי לענין לו לנסע אל הרבי לבקש ממנו שיברכו בבנים, ובנותים יסעו עמו החסידים לדינוב. הסכים העשיר, וכלם נסעו יחד עמו אל־הרבי. כשהגיעו לדינוב, נכנס העשיר אל־הרבי וספר לו על צרתו, והרבי ברכו שיפכה לבנים קמים. העשיר היה איש פשוט והיתה לו אמונה תמימה בה' ובמשה עבדו, וכינו שהתברך מפי הרבי, האמין בברכה בלב שלם. מיד כשיצא מבית מדרשו של הרבי הלך העשיר אל השוק, וראה שם מישהו שמוכר עריסות של־תינוקות. אמר העשיר לעצמו: "הרי הרבי ברוך אותו שיילד לי בן, הבה ואקנה עריסה לתינוק שעתיד להוליד לנו". אמר ועשה, וחזר לבית המדרש עם עריסה חדשה. פגשו אותו החסידים והתפללו למה הוא קונה עריסה חדשה, וכשספר להם על־אמונתו בדברי הרבי, היו פמה חסידים שחזכו על־תמימותו, אך כשספרו את הדברים ל"בני יששכר" גער בחסידים ואמר: "תדעו שעל־ידי אמונה בלבד אפשר להוריד ישועה מן השמים, אבל אם אדם עושה פעולה ממשיית כמו שעשה העשיר הפאמיני הזה, שהלך וקנה עריסה לתינוק, אין ספק בלבי שבנדאי יושע בקרוב", וכן היה. (באר יעקב חיים)

ממלכה

רבי נפתלי מרופשיץ, היה ידוע בפקחותו ובחכמתו היתרה. פעם אמר לו רבו 'החווזה מלפלין': "נפתלי, הרי כתוב 'תמים תהיה עם ה' אלוקיך', ולא נאמר 'חכם תהיה', ומדוע אפוא אינך מתנהג בתמימות, אלא כלי־דבריהך בשנינות ובחכמה המה?" השיב רבי נפתלי ואמר מיד: "נכון הדבר, אבל כדי להגיע לדרגה של 'תמים תהיה' צריך להיות פקח גדול..."

פעם, אמר 'החווזה' לתלמידו זה: "נפתלי, קבל נא עלי עצמך שלא להתבדח שנה אחת, אלא התנהג בתמימות וכבד־ראש, ואבטיחך מדרגות גדולות". הסכים התלמיד, אך פשטים 'החווזה' את תפלת העמידה, בה היה מאריך מאד, ראה שהתלמידים מוחכים בפה מלא. הבין כי ידו של רבי נפתלי בדבר, ובדאי אמר להם איזה דבר המשמח את־הלב, ומיד פנה אליו וגער בו: "וכי כך מקימים הספס? הרי סכמנו על שנה שלמה?! ורבי נפתלי אמר מיד בחיזוק: "הסכמנו באמת לשנה, אולם תפלתו של־הרבי נמשכה 'א' יאהר מיט א מיטוואך (שנה ויום רביעי, בטוי שגור על אריכות יתרה, ומקורו מכך שבתולדה היתה נשאת ליום הרביעי ונתנו לה כדם לכן שנים־עשר חדש לפרנס עצמה...), ואם־כן כבר עברה יותר משנה וההסכם בטל מאליי..."

ישבו תלמידים עם־רבים ושאלוהו על מה שדרשו חז"ל במדרש איכה, על־הפסוק בירמיה: "ואתי עזבו ואת־תורתך לא שמרו", ואמרו: "הלוא אתי עזבו ותורתך שמרו". והרי הדברים תמוהים, כיצד יתכן לעזב את־ה' ולשמר את־תורתו?" השיב רבם ואמר: "פונת חז"ל במאמר זה, היתה על המשכילים והחוקרים למיניהם. להם אמר הבורא, הלוא יניחו לי ויחדלו לחטט בי בחקירותיהם, ויתמקדו בשמירת התורה והמצוות..."